

بررسی ارتباط بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و رفتار ریسک‌پذیری در صنعت بانکداری

نوع مقاله: پژوهشی

مسعود بختیاری^۱

سعید یعقوب‌پور^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۲/۹

چکیده

این پژوهش به دنبال یافتن ارتباط بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و رفتار ریسک در صنعت بانکداری است. بدین منظور تعداد ۱۱ بانک برای بازه زمانی ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۰ به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و برای تحلیل داده‌ها از روش «داده‌های تابلویی/ تلفیقی» و رگرسیون چندگانه استفاده شده است. در این پژوهش از چهار شاخص ریسک اعتباری، نقدینگی، عملیاتی و ورشکستگی به‌عنوان شاخص‌های ریسک‌پذیری بانک‌ها استفاده شده است. نتایج حاصل حاکی از آن است که بین وجود کمیته ریسک و ریسک عملیاتی بانک‌ها رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بین اندازه کمیته ریسک و ریسک عملیاتی بانک‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. بین تعداد جلسات کمیته ریسک و ریسک‌های اعتباری و ریسک ورشکستگی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بین وجود ناظر ارشد ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها ارتباط معناداری وجود ندارد. بین استقلال ناظر ارشد ریسک و ریسک‌های اعتباری و عملیاتی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بین وجود کمیته ریسک و عملکرد بانک‌ها رابطه معکوس و معنادار و بین اندازه کمیته ریسک و عملکرد بانک‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: مکانیسم‌های حاکمیت ریسک، ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی، ریسک

عملیاتی، ریسک ورشکستگی، عملکرد بانک‌ها

طبقه‌بندی JEL: E4، E5، G2، G3

mbakhtiari1363@pnu.ac.ir

management1366@yahoo.com

۱- استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۲- کارشناسی ارشد کارشناسی ارشد مدیریت، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

مقدمه

مؤسسات مالی ویژگی‌های خاصی دارند که نیازمند بررسی متمایز مسائل حاکمیتی است (سریواستاو و هاگاندورف، ۲۰۱۶؛ عبدالبادی و سلامه، ۲۰۱۹). علاوه بر این، یکی از ویژگی‌های غیرمعمول سیستم بانکداری در کشورهای مختلف، مالکیت دولتی بانک‌های تجاری است (کورنت و همکاران، ۲۰۱۰). تفاوت در ساختار مالکیت بانک‌ها می‌تواند بر اثربخشی رویه‌های مدیریت ریسک و کیفیت حاکمیت تأثیر داشته باشد. در واقع، بانک‌های خصوصی بر اساس حداکثر سازی سود و ثروت هدایت می‌شوند در حالی که بانک‌های دولتی مبتنی بر اصل توسعه اجتماعی-اقتصادی بوده و بر اساس اهداف سیاسی هدایت می‌شوند (دوکی و ال تمیمی، ۲۰۱۸). اگرچه اهمیت مدیریت ریسک در صنعت بانکداری پذیرفته شده و در چارچوب نظارتی کمیته بازل ارائه شده است اما شواهد تجربی محدودی در مورد اثربخشی حاکمیت ریسک در ساختار حاکمیتی شرکت به‌ویژه برای بانک‌های کشورهای آسیایی برای دوره بعد از بحران مالی، وجود دارد. در این زمینه، فقط چند مطالعه به بررسی تأثیر مکانیسم‌های حاکمیت ریسک بر مدیریت ریسک بانک‌ها پرداخته‌اند (الول و یرملی، ۲۰۱۳؛ تائو و هاتچینسون، ۲۰۱۳؛ الجوگایمان و سالاما، ۲۰۱۹). با این وجود، این مطالعات صرفاً تأثیر حاکمیت ریسک را بر انواع ریسک‌های خاص بانک‌ها مانند ریسک اعتباری یا ریسک بازار مورد بررسی قرار داده‌اند.

رابطه بین مکانیسم‌های حاکمیت و مدیریت ریسک توجه زیادی را از سوی محققان به خود جلب کرده است (برگر و همکاران، ۲۰۱۴؛ صفی اله و شمس‌الدین، ۲۰۱۹؛ کویرلا و همکاران، ۲۰۲۰). تحقیقات قبلی بر عملکردهای مدیریت ریسک، حاکمیت ریسک و شناسایی ریسک‌ها در مؤسسات مالی (الول و یراملی، ۲۰۱۳) و همچنین توجه به این موضوع که نمی‌توان ریسک‌ها را به‌طور کامل و با اعمال نظم و انضباط مدیریت کرد و برای جلوگیری از ریسک‌پذیری بیش‌ازحد، باید به نظارت ناظران توجه شود، متمرکز شده‌اند (آدو و همکاران، ۲۰۲۱). مدیریت ریسک، تأثیر قابل توجهی بر رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها در زمان بحران دارد (برون نرمریر، ۲۰۰۹). در حقیقت،

1 Srivastav & Hagendorff

2 Abdelbadie & Salama

3 Cornett et al

4 Duqi & Al- Tamimi

5 Ellul & Yerramilli

6 Tao & Hutchinson

7 Aljughaiman & Salama

8 Berger et al

9 Safiullah & Shamsuddin

10 Koirala et al

11 Brunnermeier

مکانیسم‌های حاکمیت ریسک برای کاهش ریسک‌های ذاتی در عملیات بانکی موردنیاز است. در نتیجه، به نظر می‌رسد که کمیته ریسک در سطح هیئت‌مدیره از طریق تمرکز استراتژیک، از تجمع ریسک‌ها جلوگیری نماید، کیفیت و شفافیت اطلاعات را بهبود بخشیده و با مدیریت مؤثر ریسک، کاهش ریسک بانکی را تضمین کند (ابید و همکاران، ۲۰۲۱).

علاقه به بررسی عملکرد بانک‌ها موجب تمرکز بر عوامل حاکمیت شرکتی شده است که می‌تواند عملکرد بانک‌ها را بهبود بخشد (خامس، ۲۰۲۳). به‌عنوان مثال مولر و واتکینز (۲۰۲۱)، دریافتند که اندازه هیئت‌مدیره تأثیر مثبتی بر عملکرد بانک‌ها دارد. باگ و همکاران (۲۰۲۱)، نشان دادند که کیفیت کنترل داخلی بر عملکرد بانک‌ها تأثیرگذار است. نتایج پژوهش‌های مختلف از جمله تحقیق لی و هوی (۲۰۲۰)، منجیاردینو و پلات (۲۰۱۰)، باتاگلیا و گالو (۲۰۱۵)، نشان دادند که مکانیسم‌های حاکمیت ریسک ممکن است به‌طور مثبت یا منفی با کارایی و عملکرد بانک‌ها مرتبط باشد. با این حال، این تناقض در نتایج حاصل از ارتباط بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و عملکرد بانک‌ها پس از بحران مالی به دلایل متعددی افزایش یافته است (ابیدو همکاران، ۲۰۲۱).

با وجود اجرای سیاست‌های خصوصی‌سازی در چارچوب اصل ۴۴ قانون اساسی و واگذاری سهام شرکت‌های دولتی در این راستا در بورس که موجب رونق و انتقال وجوه سپرده‌گذاران به بازار سرمایه شد، شواهد نشان می‌دهند که دلیل کمبود فرصت‌های سرمایه‌گذاری پیش روی شرکت‌ها و مخاطراتی که در فرایند سرمایه‌گذاری آن‌ها وجود دارد، همچنان بخش عمده‌ای از وجوه سپرده‌گذاران، در بانک‌ها سرمایه‌گذاری می‌شود. از طرفی، علاوه بر شرایط متغیر اقتصادی کشورمان، سرمایه‌گذاری منابع سپرده‌ای در فعالیت‌های پر ریسک، کمبود نقدینگی و نیاز به استقرار مستمر از بانک مرکزی، دارا بودن معوقه‌های بالا، سرمایه‌گذاری کلان خارج از حیطه بانکداری همانند املاک و رهاسازی مشکلات ساختاری، ضعف‌های مدیریتی، نبود سازوکارهای راهبردی شرکتی مناسب و درنهایت، بروز فسادهای مالی گسترده ناشی از تضاد منافع، لزوم به‌کارگیری کمیته ریسک اثربخش توسط این نهادهای تأمین مالی را که درنهایت به ایجاد ارزش برای ذینفعان منجر می‌شوند را بااهمیت کرده است (سودانی، ۱۳۹۶).

با توجه به مطالب بیان‌شده، در پژوهش حاضر دیدگاهی جامع در مورد ریسک‌پذیری بانک‌ها اتخاذ و تأثیر مکانیسم‌های حاکمیت ریسک بر عملکرد بانک را با توجه به دیدگاه‌های مختلف

1. Abid et al
2. Khamees
3. Muller &Watkins
4. Baug
5. Lee & Hooy
6. Mongiardino & Plath

در زمینه ریسک‌های نظام بانکی که به اعتقاد ابید و همکاران (۲۰۲۱)، شامل ریسک اعتباری، نقدینگی، ورشکستگی و ریسک عملیاتی می‌باشند را مورد تحلیل قرار می‌دهیم.

مبانی نظری

مؤسسات مالی در سطح جهان در طی بحران سال ۲۰۰۷ الی ۲۰۰۸ متحمل حدود ۴۰۰ میلیارد دلار زیان شدند. بحران مالی جهانی، نیاز به تقویت مکانیسم‌های حاکمیت مؤسسات مالی را برجسته کرده است (آدو و همکاران، ۲۰۲۱). ضعف در ساختارهای حاکمیت ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بیش‌ازحد توسط بانک‌ها به‌عنوان عوامل کلیدی بحران مالی اخیر شناخته شده‌اند (باتاگلیا و گالو، ۲۰۱۵). چارچوب‌های حاکمیت ریسک شامل ایجاد یک کمیته ریسک اختصاصی در سطح هیئت‌مدیره و انتصاب یک شخص به‌عنوان ارشد ناظر بر ریسک است که وظیفه نظارت بر تمام ریسک‌های مربوطه در سازمان را دارد (ایبی و همکاران، ۲۰۱۲). باین‌حال، تحقیقات در مورد نقش مکانیسم‌های حاکمیت ریسک در مدیریت مؤثر ریسک محدود است. علاوه بر این، اطلاعات کمی در مورد نقش حاکمیت شرکتی در بخش‌های بانکی اقتصادهای در حال توسعه وجود دارد (باتاگلیا و گالو، ۲۰۱۵).

ریسک بانکی به میزان تمایل یک بانک برای پذیرش خطر از طریق سرمایه‌گذاری بیشتری از منابع برای به دست آوردن فرصت‌های بازار و تقویت ارزش فعلی خالص در یک فضای با سرعت در حال تغییر، بسیار رقابتی و خواستار، اشاره دارد (هاشمیان و همکاران، ۱۴۰۰).

ارتباط بین وجود کمیته ریسک در سطح هیئت‌مدیره و رفتار ریسک‌پذیری بانک

عواملی مانند سطوح اهرم و عدم تطابق قابل توجه بین دارایی‌ها و بدهی‌ها، شرایط بانک‌ها را نسبت به شرکت‌های غیرمالی پیچیده‌تر می‌نماید (سریواستاو و هاگندورف، ۲۰۱۶؛ عبدالبادی و سالام، ۲۰۱۹). به دلیل قرار گرفتن بیشتر در معرض ریسک‌های مختلف و پیچیدگی کسب‌وکار، وجود کمیته ریسک در بخش بانکی رایج شده است (اندرس و واله لادو، ۲۰۰۸). وظیفه این کمیته ریسک اختصاصی در سطح هیئت‌مدیره، شناسایی، مدیریت و به حداقل رساندن ریسک‌های مختلف بانک‌ها است (هینز و پیتزره، ۲۰۱۵؛ کراسی و همکاران، ۲۰۲۰). کمیته ریسک با ادغام رویکرد

1 Addo et al

2 Battaglia & Gallo

3 Aebi et al

4 Andres & Vallelado

5 Hines and Peters

6 Cerasi et al

مدیریت ریسک سازمانی و ایجاد آن، حاکمیت ریسک را در سطح بانک بهبود می‌بخشد و بایان توصیه‌هایی در زمینه استراتژی ریسک، سطح قابل قبول و قابل تحمل ریسک را ترویج می‌نماید (مالیک و همکاران، ۲۰۲۰). بانک‌ها می‌توانند از کمیته ریسک به‌عنوان مکانیسم حاکمیت ریسک مؤثر برای نظارت بر ریسک‌پذیری فعالیت‌ها استفاده کنند. کمیته ریسک همچنین نشان‌دهنده تعهد هیئت‌مدیره برای مدیریت مؤثر ریسک‌ها است. ایجاد کمیته ریسک همچنین به ذینفعان مانند مؤسسات رتبه‌بندی این اطمینان را می‌دهد که میزان ریسک بانک در محدوده قابل قبول است (بوگالا و همکاران، ۲۰۱۲). شواهد موجود نشان می‌دهد که کمیته ریسک با بهبود در رتبه‌بندی مؤسسات همراه است (ایمز و همکاران، ۲۰۱۸). از مدیریت ریسک به‌عنوان عامل قابل توجه در میزان تأثیرپذیری شرکت‌ها از بحران‌ها نام برده می‌شود. دلیل اصلی بحران، استراتژی‌های ریسک‌پذیری بیش‌ازحدی بود که توسط مؤسسات مالی خاص اتخاذ شد (آدو و همکاران، ۲۰۲۱).

ارتباط بین اندازه کمیته ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

اندازه کمیته ریسک نشان‌دهنده سرمایه‌گذاری منابع هیئت‌مدیره در فرایند نظارت بر مدیریت ریسک است. بر اساس تئوری نمایندگی^۲، یک کمیته ریسک بزرگ، می‌تواند منجر به درگیری گروهی و مشکلات زیادی گردد که این امر در نهایت منجر به ارتباطات ضعیف، کیفیت اطلاعات پایین‌تر و تصمیم‌گیری‌های پراکنده و غیر بهینه شود. در مقابل، نظریه وابستگی به منابع^۳ پیشنهاد می‌کند که کمیته‌های ریسک بزرگ، اثربخشی نظارت را بهبود می‌بخشند، زیرا یک کمیته ریسک بزرگ نشان‌دهنده تنوع نظارت، تخصص و در نهایت تصمیم‌گیری قوی است (مالیک و همکاران، ۲۰۲۰). نتایج برخی از پژوهش‌های قبلی نشان‌دهنده آن است که هیئت‌مدیره‌ها و کمیته‌های حسابرسی بزرگ با بهبود شفافیت مالی، قابلیت اطمینان و کاهش هزینه‌های تأمین مالی از طریق بدهی همراه است (اندرسون و همکاران، ۲۰۰۴). به‌طور مشابه، یک کمیته ریسک بزرگ نشان‌دهنده حاکمیت شرکتی ریسک قوی است که ارتباطات مربوط به ریسک را بهبود داده و عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (هینز و همکاران، ۲۰۱۵)؛ بنابراین انتظار بر این است که اندازه کمیته ریسک رابطه منفی با ریسک‌پذیری بانک‌ها داشته باشد (ایبید و همکاران، ۲۰۲۱).

1 Ames et al

2 Agency theory

3 Resource dependency theory

4 Anderson et al

5 Hines et al

ارتباط بین تعداد جلسات کمیته ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

فراوانی جلسات هیئت‌مدیره نشان‌دهنده مشارکت فعال هیئت‌مدیره در تصمیم‌گیری استراتژیک است (ابید و همکاران، ۲۰۲۱). حسین و همکاران^۱، (۲۰۱۸) و آدامز و فریرا^۲ (۲۰۰۷)، استدلال نمودند که جلسات هیئت‌مدیره، کانال‌های مهمی هستند که از طریق آن مدیران شرکت‌ها، اطلاعات خاصی را به دست آورده و می‌توانند بدان طریق نقش نظارتی خود را ایفا نمایند. در راستای این دیدگاه، جلسات مکرر ممکن است برای اعضای کمیته ریسک این فرصت را فراهم آورد که به بررسی و بحث درباره ایده‌ها در زمینه نظارت مدیریتی، استراتژی‌های کاهش ریسک و سیاست‌های مدیریت ریسک سازمانی بپردازند؛ بنابراین، تعداد جلسات کمیته ریسک ممکن است به‌عنوان نماینده‌ای از پاسخ به موقع و هوشیاری کمیته ریسک تلقی شود.

ارتباط بین وجود ناظر ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

منظور از ناظر ریسک، انتصاب یک مسئول ناظر بر تمام ریسک‌هایی است که بانک‌ها با آن مواجه‌اند (برانکاتو و همکاران^۳، ۲۰۰۶).

ناظر ریسک به‌عنوان قهرمان ریسک و مسئول پیاده‌سازی و هماهنگی مدیریت ریسک سازمانی در نظر گرفته می‌شود (لیبنبرگ و هیت^۴، ۲۰۰۳). پذیرش مدیریت ریسک سازمانی با عملکرد مالی همراه است و مدیریت ریسک مؤثر موجب تقویت ارتباط بین پذیرش مدیریت ریسک سازمانی و عملکرد شرکت می‌گردد (مالیک و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بنابراین فرض می‌شود که ناظر ریسک، مسئولیت استفاده کنند. کمیته ریسک همچنین نشان‌دهنده تعهد هیئت‌مدیره برای مدیریت مؤثر ریسک‌ها است. ایجاد کمیته ریسک همچنین به ذینفعان مانند مؤسسات رتبه‌بندی این اطمینان را می‌دهد که میزان ریسک بانک در محدوده قابل‌قبول است (بوگالا و همکاران، ۲۰۱۲). شواهد موجود نشان می‌دهد که کمیته ریسک با بهبود در رتبه‌بندی مؤسسات همراه است (ایمز و همکاران^۵، ۲۰۱۸). از مدیریت ریسک به‌عنوان عامل قابل‌توجه در میزان تأثیرپذیری شرکت‌ها از بحران‌ها نام‌برده می‌شود. دلیل اصلی بحران، استراتژی‌های ریسک‌پذیری بیش‌ازحدی بود که توسط مؤسسات مالی خاص اتخاذ شد (آدو و همکاران، ۲۰۲۱).

1 Hussain et al

2 Adams and Ferreira

3 Brancato et al

4 Liebenberg & Hoyt

5 Ames et al

ارتباط بین اندازه کمیته ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

اندازه کمیته ریسک نشان‌دهنده سرمایه‌گذاری منابع هیئت‌مدیره در فرایند نظارت بر مدیریت ریسک است. بر اساس تئوری نمایندگی^۱، یک کمیته ریسک بزرگ، می‌تواند منجر به درگیری گروهی و مشکلات زیادی گردد که این امر در نهایت منجر به ارتباطات ضعیف، کیفیت اطلاعات پایین‌تر و تصمیم‌گیری‌های پراکنده و غیر بهینه شود. در مقابل، نظریه وابستگی به منابع^۲ پیشنهاد می‌کند که کمیته‌های ریسک بزرگ، اثربخشی نظارت را بهبود می‌بخشند، زیرا یک کمیته ریسک بزرگ نشان‌دهنده تنوع نظارت، تخصص و در نهایت تصمیم‌گیری قوی است (مالیک و همکاران، ۲۰۲۰). نتایج برخی از پژوهش‌های قبلی نشان‌دهنده آن است که هیئت‌مدیره‌ها و کمیته‌های حسابرسی بزرگ با بهبود شفافیت مالی، قابلیت اطمینان و کاهش هزینه‌های تأمین مالی از طریق بدهی همراه است (اندرسون و همکاران^۳، ۲۰۰۴). به‌طور مشابه، یک کمیته ریسک بزرگ نشان‌دهنده حاکمیت شرکتی ریسک قوی است که ارتباطات مربوط به ریسک را بهبود داده و عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (هینز و همکاران^۴، ۲۰۱۵)؛ بنابراین انتظار بر این است که اندازه کمیته ریسک رابطه منفی با ریسک‌پذیری بانک‌ها داشته باشد (ابید و همکاران، ۲۰۲۱).

ارتباط بین تعداد جلسات کمیته ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

فراوانی جلسات هیئت‌مدیره نشان‌دهنده مشارکت فعال هیئت‌مدیره در تصمیم‌گیری استراتژیک است (ابید و همکاران، ۲۰۲۱). حسین و همکاران^۵ (۲۰۱۸) و آدامز و فریرا^۶ (۲۰۰۷)، استدلال نمودند که جلسات هیئت‌مدیره، کانال‌های مهمی هستند که از طریق آن مدیران شرکت‌ها، اطلاعات خاصی را به دست آورده و می‌توانند بدان طریق نقش نظارتی خود را ایفا نمایند. در راستای این دیدگاه، جلسات مکرر ممکن است برای اعضای کمیته ریسک این فرصت را فراهم آورد که به بررسی و بحث درباره ایده‌ها در زمینه نظارت مدیریتی، استراتژی‌های کاهش ریسک و سیاست‌های مدیریت ریسک سازمانی بپردازند؛ بنابراین، تعداد جلسات کمیته ریسک ممکن است به‌عنوان نماینده‌ای از پاسخ به‌موقع و هوشیاری کمیته ریسک تلقی شود.

ارتباط بین وجود ناظر ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

- 1 Agency theory
- 2 Resource dependency theory
- 3 Anderson et al
- 4 Hines et al
- 5 Hussain et al
- 6 Adams and Ferreira

منظور از ناظر ریسک، انتصاب یک مسئول ناظر بر تمام ریسک‌هایی است که بانک‌ها با آن مواجه‌اند (برانکاتو و همکاران، ۱، ۲۰۰۶).

ناظر ریسک به‌عنوان قهرمان ریسک و مسئول پیاده‌سازی و هماهنگی مدیریت ریسک سازمانی در نظر گرفته می‌شود (لیبنبرگ و هیت، ۲، ۲۰۰۳). پذیرش مدیریت ریسک سازمانی با عملکرد مالی همراه است و مدیریت ریسک مؤثر موجب تقویت ارتباط بین پذیرش مدیریت ریسک سازمانی و عملکرد شرکت می‌گردد (مالیک و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بنابراین فرض می‌شود که ناظر ریسک، مسئولیت نظارت بر مدیریت ریسک سازمانی را بر عهده دارد و با تمرکز بر ریسک‌های مهم، بهبود هماهنگی و ارتباطات، اثربخشی مدیریت ریسک سازمانی را ارتقا بخشد (سون و لیو، ۳، ۲۰۱۴). بانک‌ها با ساختارهای حاکمیت ریسک متمایز و قوی مانند استفاده از ناظر ریسک، می‌توانند ریسک‌های بیشتری را برای افزایش سودآوری و همچنین به حداکثر رساندن ثروت سهامداران بر عهده گیرند (ملاح و همکاران، ۴، ۲۰۱۷). آبی و همکاران، (۲۰۱۲)، نتیجه‌گیری نمودند که رابطه مثبت و معنی‌داری بین وجود ناظر ریسک و ریسک‌پذیری بانک‌ها وجود دارد.

ارتباط بین استقلال ناظر ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها

تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که استقلال ناظر ریسک یک عامل مهم در حفظ اثربخشی نظارت مدیریت ریسک است (آبی و همکاران، ۲۰۱۲). اگر ناظر ریسک مستقیماً به سهامداران گزارش دهد و عضوی از حاکمیت باشد، به‌عنوان ناظر ریسک مستقل در نظر گرفته می‌شود. وجود ناظر ریسک مستقل، موجب می‌شود که وی با عینیت بیشتری عمل نماید و در فعالیت‌های مربوط به مدیریت ریسک بااحتیاط رفتار کند. بر اساس تئوری نمایندگی، مدیران مستقل قادر به کارآمدی و بی‌طرفی در اتخاذ تصمیمات شرکتی بوده و می‌توانند فرایند نظارت را بهبود بخشند (اندرسون و همکاران، ۲۰۰۴). بر این اساس، استقلال ناظر ریسک در هیئت‌مدیره و مدیریت ریسک حیاتی است (میچ و همکاران، ۵، ۲۰۱۹)؛ پروتویتی، ۶، (۲۰۱۱)؛ بنابراین انتظار می‌رود که ناظر ریسک مستقل احتمالاً به اتخاذ تصمیمات مدیریت ریسک کارآمد، بی‌طرفانه و عینی برای بهبود نظارت بر ریسک و کاهش ریسک‌پذیری بیش‌ازحد بانک‌ها اقدام نماید (ابید و همکاران، ۲۰۲۱).

1 Brancato et al

2 Liebenberg & Hoyt

3 Sun and Liu

4 Mollah et al

5 Magee et al

6 Protiviti

ارتباط بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و عملکرد بانک‌ها

در راستای دیدگاه مبادله ریسک-بازده، مدیریت ریسک مؤثر، مستلزم این است که ریسک‌پذیری باید با عملکرد شرکت مرتبط باشد. به این ترتیب ریسک‌های بالاتر را تنها زمانی باید پذیرفت که افزایش حاشیه سودآوری از افزایش حاشیه ریسک‌ها بیشتر شود. مکانیسم‌های حاکمیت ریسک باید در جهت نظارت بر ارزیابی ریسک، کاهش ریسک و شیوه‌های مدیریتی که می‌تواند بر رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها، اثرگذار باشد تمرکز کنند (ایید و همکاران، ۲۰۲۱). برانکاتو و همکاران (۲۰۰۶) و لی و هوی (۲۰۲۰)، نشان دادند که حضور یک کمیته ریسک احتمالاً منجر به کاهش ریسک بانکی و افزایش عملکرد مالی می‌گردد. به‌طور مشابه، منجیاردینو و پلات (۲۰۱۰)، نتیجه‌گیری کردند که شیوه‌های مدیریت ارائه‌شده توسط کمیته ریسک منجر به ثبات و بهبود عملکرد بانکی می‌شود علاوه بر این، باتاگلیا و گالو (۲۰۱۵)، نشان دادند که ساختارهای حاکمیتی با عملکرد بانک‌ها ارتباط مثبتی دارند. در صورت وجود کمیته ریسک، مدیریت می‌تواند در استراتژی‌های ریسک‌پذیری محافظه‌کار رفتار کند و ناظر ریسک نیز به همین ترتیب ریسک‌پذیری بیش‌ازحد را کاهش دهد. چراکه به دلیل فشارهای نظارتی و افزایش هوشیاری برای نظارت بر ریسک، مدیران نگران از دست دادن شهرت خود در بازار کار و پرداخت جریمه هستند (سان و لیو، ۲۰۱۴). علاوه بر این، برخلاف سهامداران، مدیران از آزادی در تنوع بخشیدن به ریسک شغلی خود برخوردار نیستند (آدو و همکاران، ۲۰۲۱). چنین شیوه‌های حاکمیت ریسک بیش‌ازحد محافظه‌کارانه ممکن است به سرمایه‌گذاری پایین‌تر از حد بهینه (رد کردن سرمایه‌گذاری که می‌تواند موجب افزایش حاشیه سود نسبت به افزایش حاشیه ریسک شود) منجر شود که به‌طور بالقوه می‌تواند عملکرد بانک را کاهش دهد.

پیشینه تحقیق

ماشینی (۱۴۰۲)، در مقاله‌ای به بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی و ریسک‌پذیری بر خلق ارزش شرکت «پرداخت. نتایج آزمون فرضیه‌ها با استفاده از روش‌های آماری رگرسیون نشان داد اندازه شرکت حساسی بر خلق ارزش تأثیر ندارد. تداوم انتخاب حساسی بر خلق ارزش شرکت تأثیر مثبت معنادار دارد همچنین تخصص حساسی و تمرکز مالکیت بر خلق ارزش شرکت تأثیر منفی و معنادار دارد. درصد مدیران غیر اجرایی به کل اعضای هیئت‌مدیره و ریسک‌پذیری بر خلق ارزش شرکت تأثیر مثبت و معنادار دارد.

صفی خانی و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی به « بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر ریسک سقوط قیمت سهام» پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که تمرکز مالکیت تأثیر معناداری بر ریسک سقوط قیمت سهام دارد و استقلال هیئت‌مدیره تأثیر معناداری بر ریسک سقوط قیمت سهام دارد. همچنین کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری بر ریسک سقوط قیمت سهام دارد.

مران جوری (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان « اثر تعدیل‌کنندگی نظام راهبری بر رابطه بین ریسک نقدینگی و اعتباری با عملکرد بانک‌ها»، به بررسی تأثیر نظام راهبری بر رابطه بین ریسک نقدینگی و اعتباری با عملکرد بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که بین ریسک نقدینگی با عملکرد بانک‌ها رابطه منفی معناداری وجود دارد، اما بین ریسک اعتباری با عملکرد بانک‌ها رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین نظام راهبری بر رابطه بین ریسک نقدینگی با عملکرد بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار، تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ ولی نظام راهبری بر رابطه بین ریسک اعتباری با عملکرد بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیری ندارد.

جلالی پور و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی به بررسی « اثر ساختار حاکمیت شرکتی و کفایت سرمایه‌بر ریسک‌پذیری بانک‌ها» پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که کفایت سرمایه، سهامداران نهادی و استقلال هیئت‌مدیره بر ریسک اعتباری بانک‌ها تأثیر منفی و معناداری داشته و اندازه هیئت‌مدیره و دوگانگی مسئولیت مدیرعامل، تأثیر مثبت و معناداری بر ریسک اعتباری بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد.

میری قهدریجانی و اربابیان (۱۳۹۷)، در مطالعه‌ای به بررسی « تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر گزارشگری ریسک» پرداختند. نتایج آزمون فرضیات نشان داد که رابطه معناداری بین اندازه هیئت‌مدیره، نسبت مدیران خارجی در هیئت‌مدیره، سهام اعضای هیئت‌مدیره، تعداد جلسات هیئت‌مدیره، اندازه شرکت و سهامداران نهادی با سطح افشای ریسک اجباری وجود دارد، درحالی‌که رابطه بین بازده و اهرم مالی با سطح افشای ریسک اجباری از نظر آماری معنادار نیست. همچنین وجود رابطه معنی‌دار بین نسبت مدیران خارجی در هیئت‌مدیره، سهام اعضای هیئت‌مدیره، تعداد جلسات هیئت‌مدیره، اندازه شرکت، بازده، اهرم مالی و سطح افشای ریسک اختیاری را تأیید می‌کند اما وجود رابطه بین اندازه هیئت‌مدیره، اندازه شرکت، بخش و سهامداران نهادی با سطح افشای ریسک اختیاری از نظر آماری معنادار نیست.

دهقان دهنوی و همکاران (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان « عوامل تعیین‌کننده ریسک‌پذیری بانک‌ها در ایران با تأکید بر ساختار مالکیت»، با استفاده از یک نمونه داده‌های تابلویی، نشان دادند که به‌طورکلی بانک‌هایی که دارای تمرکز مالکیت بالایی هستند، در معرض ریسک بیشتری قرار

دارند. تمرکز مالکیت در بانک‌های خصوصی باعث افزایش ریسک و کاهش شاخص ثبات شده و در بانک‌های دولتی، موجب افزایش ریسک (مانند بانک‌های خصوصی ولی با شدت کمتر) و افزایش شاخص ثبات (خلاف رفتار بانک‌های خصوصی) می‌شود. همچنین سایر نتایج نشان داد که سودآوری اندازه بانک، نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی، بهره‌وری، روی ریسک‌های اعتباری و ثبات بانک‌ها، تأثیر معناداری دارند.

خو و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر حاکمیت هیئت‌مدیره بر ریسک شرکت‌های پذیرفته‌شده در بازار سهام چین از سال ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۹»، با استفاده از داده‌های تابلویی شرکت‌های پذیرفته‌شده چینی در بورس برای بازه زمانی ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۹ و بهره‌گیری از روش رگرسیون چند متغیره، نشان دادند که هیئت‌مدیره شرکت، از برگزاری جلسات، بیشتر برای برقراری ارتباط و انتخاب استراتژی در راستای جلوگیری از افزایش ریسک استفاده می‌کنند تا برای شناسایی و کنترل ریسک‌ها. ضمن اینکه هیئت‌مدیره در انجام وظایف خود تحت تأثیر دوگانگی مدیرعامل قرار می‌گیرد.

اوتره گونزالز و همکاران^۲ (۲۰۲۲)، در تحقیقی با عنوان «مالکیت خانوادگی، حاکمیت شرکتی و ریسک‌پذیری»، به بررسی تأثیر مالکیت خانوادگی و ویژگی‌های هیئت‌مدیره بر ریسک پذیرفته‌شده توسط شرکت‌های غیرمالی پرداختند. آن‌ها با انتخاب نمونه‌ای شامل ۱۷۶ شرکت بورسی اسپانیایی برای بازه زمانی ۲۰۱۲ الی ۲۰۱۵، نتیجه‌گیری نمودند که میزان تمرکز مالکیت خانواده بر میزان ریسک‌پذیری تأثیرگذار است؛ همچنین تأثیر ویژگی‌های هیئت‌مدیره ریسک‌پذیری نیز تأیید گردید.

ایبید و همکاران (۲۰۲۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان «حاکمیت ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک: شواهدی از بانک‌های آسیایی»، به بررسی تأثیرگذاری کمیته ریسک و ویژگی‌های مدیر ارشد ریسک بر رفتار ریسک‌پذیری بانک‌های تجاری آسیایی پس از بحران مالی جهانی پرداختند. آن‌ها نشان دادند که رابطه منفی و معناداری بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و ریسک‌پذیری بانک‌ها وجود دارد که این تأثیرگذاری برای بانک‌های خصوصی بیشتر از بانک‌های دولتی است. ضمن اینکه مکانیسم‌های حاکمیت ریسک به‌طور مثبت بر عملکرد بانک‌های خصوصی تأثیرگذارند اما هیچ تأثیری بر عملکرد بانک‌های دولتی ندارد.

فرضیه‌های تحقیق

1 Xu et al

2 Otero-González et al

فرضیه اول: بین وجود کمیته ریسک در سطح هیئت‌مدیره و رفتار ریسک‌پذیری بانک، ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین اندازه کمیته ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها، ارتباط معناداری وجود دارد.
فرضیه سوم: بین تعداد جلسات کمیته ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها، ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین وجود ناظر ارشد ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین استقلال ناظر ارشد ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها، ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه ششم: بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و عملکرد بانک‌ها، ارتباط معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

این تحقیق از منظر فرایند اجرا یک تحقیق کمی و از منظر نتیجه اجرای آن یک تحقیق کاربردی، از منظر هدف اجرا در زمره تحقیق تحلیلی و از منظر منطق اجرا یک تحقیق قیاسی-استقرایی و از منظر بعد زمانی یک تحقیق طولی (پس رویدادی) و بر مبنای روش از نوع رگرسیون چندگانه است. جامعه آماری این تحقیق، کلیه بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای انتخاب نمونه آماری به روش غربالگری، بانک‌های انتخاب می‌شوند که دارای شرایط زیر باشند:

۱- حداقل در بازه زمانی سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ (دوره ۶ ساله) عضو بورس اوراق بهادار تهران بوده باشند (بانک‌هایی که پذیرش آن‌ها در بورس اوراق بهادار تهران قبل از تاریخ ۱۳۹۵/۰۱/۰۱ باشد).

۲- سهام آن‌ها به صورت پیوسته مورد معامله قرار گرفته باشد.

۳- سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.

۴- داده‌های لازم جهت محاسبه متغیرهای تحقیق در دسترس باشد.

متغیرهای مورد مطالعه تحقیق عبارت‌اند از:

متغیر وابسته

رفتار ریسک‌پذیری بانک:

برای سنجش رفتار ریسک‌پذیری بانک، چهار دیدگاه مختلف از ریسک را در نظر می‌گیریم که عبارت‌اند از ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی، ریسک عملیاتی و ریسک ورشکستگی. طبق دیدگاه کمیته نظارت بانکی بازل، این موارد مربوط‌ترین ریسک‌های بانک‌های تجاری می‌باشند و در

پژوهش ابید و همکاران (۲۰۲۱)، نیز به عنوان مهم ترین ریسک های نظام بانکی مورد بررسی قرار گرفته اند. اولین معیار سنجش ریسک بانکی، ریسک اعتباری است که با وام های اعطایی بانک ها مرتبط است. ریسک اعتباری بانک ها، تابعی از سودآوری و کیفیت دارایی های بانک است (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۹). به پیروی از مهر آرا و بهلولوند (۱۳۹۴)، ریسک اعتباری به صورت نسبت کل تسهیلات اعطایی به کل دارایی های بانک ها محاسبه می شود. ریسک نقدینگی برابر است با نسبت کل تسهیلات پرداخت شده به کل سپرده ها. برای محاسبه ریسک ورشکستگی از لگاریتم شاخص Z .score استفاده می نمایم که به طور گسترده در پژوهش های مختلف از جمله تحقیق لاون و لوین^۱ (۲۰۰۹) و صامت و همکاران^۲ (۲۰۱۸) استفاده شده است. شاخص Z .Score به صورت رابطه زیر محاسبه می شود:

$$Z = \frac{ROA + CAR}{\sigma(ROA)} \quad \text{(مدل ۱)}$$

که در آن:

ROA : سود قبل از بهره و مالیات تقسیم بر کل دارایی ها؛

CAR : نسبت سرمایه (حقوق صاحبان سهام تقسیم بر کل دارایی ها)؛

$\sigma(ROA)$: انحراف معیار نرخ بازده دارایی ها.

در نهایت ریسک عملیاتی برابر است با نوسانات بازده دارایی ها جان و همکاران^۳ (۲۰۰۸)؛ سان و چانگ^۴ (۲۰۱۱).

عملکرد بانک:

منظور از عملکرد بانک، بررسی وضعیت بانک ها در سرمایه گذاری برای دارایی هایی که پیش از هزینه خود ارزش دارند، است. به همین دلیل به پیروی از باتاگلیا و گالو (۲۰۱۵)؛ الجواگیمان و سالاما (۲۰۱۹)، برای سنجش عملکرد بانک ها از نسبت کیو توبین استفاده می شود. نسبت کیو توبین برابر است با ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به اضافه ارزش دفتری بدهی ها تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی ها. استدلال اصلی نهفته در این نسبت بر این ملاحظه و عطف و ارجاع به این منطق بانک است که اگر دارایی خاصی کم ارزش تر از هزینه جایگزینی آن باشد، سازمان تمایلی به خرید و اکتساب آن دارایی نخواهد داشت و در مقابل سازمان به سرمایه گذاری برای دارایی هایی که پیش از هزینه جایگزینی خود ارزش دارند، علاقه مند خواهد بود (عباسیان، ۱۴۰۰).

1. Laeven & Levine
2. Samet et al
3. John et al
4. Sun & Chang

متغیر مستقل

وجود کمیته ریسک:

یک متغیر مجازی است که اگر بانک دارای کمیته ریسک در سطح هیئت‌مدیره باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر بدان تعلق می‌گیرد.

اندازه کمیته ریسک:

برابر است با تعداد اعضای کمیته ریسک.

جلسات کمیته ریسک:

برابر است با تعداد جلسات برگزار شده کمیته ریسک در طی یک سال مالی.

حضور ناظر ارشد ریسک:

یک متغیر مجازی است که اگر بانک دارای ناظر ارشد ریسک باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر بدان تعلق می‌گیرد.

استقلال عضو ارشد ناظر بر ریسک:

یک متغیر مجازی است که اگر ناظر ارشد ریسک عضو هیئت‌مدیره باشد که مستقیماً به هیئت‌مدیره گزارش می‌دهد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر بدان تعلق می‌گیرد.

متغیر کنترلی

به پیروی از ابیدو و همکاران (۲۰۲۱)، متغیرهای کنترلی این تحقیق عبارت‌اند از:

سهامداران نهادی:

نسبت سهام در اختیار سرمایه‌گذاران نهادی؛

تمرکز مالکیت:

نسبت سهامی که پنج سهامدار بزرگ بانک در اختیاردارند؛

اندازه بانک:

لگاریتم دارایی‌های شرکت؛

نسبت سپرده:

برابر است با میزان کل سپرده بانکی به کل دارایی‌های بانک.

تولید ناخالص داخلی:

برابر است با لگاریتم طبیعی تولید ناخالص داخلی واقعی.

در پژوهش حاضر به پیروی از تحقیق ابیدو و همکاران (۲۰۲۱)، به ترتیب برای آزمون فرضیه‌های

اول تا پنجم تحقیق، از مدل رگرسیونی شماره (۲) و برای آزمون فرضیه ششم تحقیق از مدل

رگرسیونی شماره (۳) به شرح ذیل استفاده می‌گردد:

مدل شماره (۲)

$$RISK_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_3 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل شماره (۳)

$$Tbins Q_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_3 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

RISK: رفتار ریسک‌پذیری بانک؛

Tobins Q: نسبت کیو توبین

RC: کمیته ریسک متشکل از هیئت‌مدیره؛

RC_SIZE: اندازه کمیته ریسک؛

RC_Meetings: تعداد جلسات کمیته ریسک؛

CRO: مدیر ارشد ناظر ریسک؛

CRO_Ind: استقلال مدیر ارشد ناظر ریسک؛

Controls: متغیرهای کنترلی تحقیق.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق شامل سه قسمت مجزا به نام‌های پارامترهای مرکزی و پارامترهای پراکندگی و ضرایب چولگی و کشیدگی است که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

نام متغیر	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	مشاهدات
ریسک اعتباری	۰/۰۷۶	۰/۰۱۹	۰/۶۹۸	۰/۰۰۰۳	۰/۱۳۱	۲/۷۵۵	۱۱/۰۷۵	۶۶
ریسک نقدینگی	۰/۰۷۰	۰/۰۶۰	۰/۲۴۵	۰/۰۰۶	۰/۰۴۶	۱/۲۳۵	۵/۱۹۶	۶۶
ریسک عملیاتی	۰/۰۶۵	۰/۰۴۲	۰/۸۶۹	۰/۰۰۴	۰/۱۲۷	۵/۴۶۶	۳۲/۱۴۴	۶۶

نام متغیر	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	مشاهدات
ریسک ورشکستگی	۷۲/۰۸	۴۳/۹۸۱	۵۰۹/۲۸	۰/۲۸۷	۹۳/۴۱۷	۲/۶۱۳	۱۱/۲۹۷	۶۶
کیوتو بین	۰/۹۱۷	۰/۶۳۰	۴/۲۳۵	۰/۰۴۸	۰/۹۳۴	۱/۸۸۰	۵/۹۲۰	۶۶
کمیته ریسک	۰/۷۴۲	۱	۱	۰	۰/۴۴۰	-۱/۱۰۸	۲/۲۲۹	۶۶
اندازه کمیته ریسک	۳/۶۳۶	۴	۷	۰	۲/۲۹۸	-۰/۶۶۷	۲/۱۴۵	۶۶
جلسات کمیته ریسک	۱/۲۱۲	۱	۶	۰	۱/۲۳۴	۱/۴۷۰	۵/۷۸۶	۶۶
ناظر ارشد ریسک	۰/۴۵۴	۰	۱	۰	۰/۵۰۱	۰/۱۸۲	۱/۰۳۳	۶۶
استقلال ناظر ارشد ریسک	۰/۶۰۶	۱	۱	۰	۰/۴۹۲	-۰/۴۳۴	۱/۱۸۸	۶۶
سهامداران نهادی	۰/۶۵۲	۰/۷۰۰	۰/۹۵۱	۰/۲۹۲	۰/۱۵۱	-۰/۷۱۴	۳/۱۸۸	۶۶
تمرکز مالکیت	۰/۳۷۵	۰/۳۱۹	۰/۷۷۱	۰/۱۴۵	۰/۱۷۵	۰/۵۹۱	۲/۱۱۳	۶۶
اندازه بانک	۸/۸۳۰	۸/۷۹۱	۱۰/۰۰۸	۷/۱۲۰	۰/۶۲۱	-۰/۳۸۴	۲/۹۰۷	۶۶
نسبت سپرده	۱/۱۳۶	۰/۷۷۳	۱۳/۷۳۷	۰/۲۰۳	۲/۲۲۶	۵/۴۴۹	۳۰/۸۲۶	۶۶

منبع: داده‌های تحقیق

آمار استنباطی

در پژوهش حاضر برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، از الگوی رگرسیونی ۴ و ۵، به شرح ذیل استفاده می‌شود. در این زمینه لازم به توضیح است با توجه به اینکه برای سنجش ریسک از چهار متغیر ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی، ریسک عملیاتی و ریسک ورشکستگی استفاده شده است، لذا نتایج برآورد مدل اول برای هر ۴ متغیر در جداول ۲ الی ۵ و نتایج برآورد مدل دوم تحقیق در جدول ۶ ارائه شده است:

مدل (۴)

$$RISK_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_3 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل (۵)

$$Tbins Q_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_2 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

جدول ۲- نتایج نهایی حاصل از تخمین مدل اول پژوهش (ریسک اعتباری)

$RISK_{i,t}(CRISK) = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_2 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$				
متغیرها	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
ثابت رگرسیون	۰/۱۵۳	۰/۱۸۸	۰/۸۱۵	۰/۴۱۸۱
کمیته ریسک	۰/۰۴۱	۰/۰۷۱	۰/۵۷۹	۰/۵۶۴۹
اندازه کمیته ریسک	-۰/۰۱۴	۰/۰۱۵	-۰/۹۶۵	۰/۳۳۸۷
جلسات کمیته ریسک	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	-۲/۳۹۹	۰/۰۱۹۸
ناظر ارشد ریسک	۰/۰۲۰	۰/۰۱۳	۱/۴۸۶	۰/۱۴۲۸
استقلال ناظر ارشد ریسک	-۰/۰۳۱	۰/۰۱۱	-۲/۷۵۸	۰/۰۰۷۸
سهامدارن نهادی	-۰/۰۲۵	۰/۰۹۰	-۰/۲۷۹	۰/۷۸۱۲
تمرکز مالکیت	۰/۰۲۵	۰/۰۴۷	۰/۵۴۳	۰/۵۸۹۲
اندازه بانک	-۰/۰۰۶	۰/۰۱۵	-۰/۴۵۲	۰/۶۵۲۸
نسبت سپرده	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۱	-۲/۱۷۷	۰/۰۳۳۷
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۸			
آماره دوربین واتسون	۱/۹۷			
ProbF-statistic	۰/۰۰۰۰۰۰			

منبع: داده‌های تحقیق

جدول ۳- نتایج نهایی حاصل از تخمین مدل اول پژوهش (ریسک نقدینگی)

$RISK_{i,t}(LRISK) = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_2 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$				
متغیرها	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
ثابت رگرسیون	-۰/۰۱۶	۰/۱۲۳	-۰/۱۲۹	۰/۸۹۷۲
کمیته ریسک	۰/۰۱۳	۰/۰۵۵	۰/۲۵۰	۰/۸۰۲۹
اندازه کمیته ریسک	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۹	۰/۱۰۵	۰/۹۱۶۲

۰/۸۲۶۶	-۰/۲۲۰	۰/۰۰۳	-۰/۰۰۰۸	جلسات کمیته ریسک
۰/۵۹۸۷	-۰/۵۲۹	۰/۰۱۴	-۰/۰۰۷	ناظر ارشد ریسک
۰/۰۹۸۶	-۱/۶۷۹	۰/۰۱۹	-۰/۰۳۲	استقلال ناظر ارشد ریسک
۰/۰۵۶۴	۱/۹۴۸	۰/۰۵۵	۰/۱۰۷	سهامدارن نهادی
۰/۰۲۲۱	-۲/۳۵۳	۰/۰۵۳	-۰/۱۲۶	تمرکز مالکیت
۰/۵۴۴۲	۰/۶۱۰	۰/۰۱۲	۰/۰۰۷	اندازه بانک
۰/۰۲۶۶	۲/۲۷۷	۰/۰۰۲	۰/۰۰۵	نسبت سپرده
			۰/۵۱	ضریب تعیین تعدیل شده
			۲/۱۸	آماره دوربین واتسون
			۰/۰۰۰۰۰۰	ProbF-statistic

منبع: داده‌های تحقیق

جدول ۴- نتایج نهایی حاصل از تخمین مدل اول پژوهش (ریسک عملیاتی)

$RISK_{i,t}(ORISK) = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_3 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$				
متغیرها	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
ثابت رگرسیون	-۰/۰۳۷	۰/۰۳۲	-۱/۱۷۰	۰/۲۴۶۷
کمیته ریسک	-۰/۰۴۰	۰/۰۱۳	-۲/۹۲۶	۰/۰۰۵۰
اندازه کمیته ریسک	۰/۰۰۶	۰/۰۰۱	۳/۵۰۹	۰/۰۰۰۹
جلسات کمیته ریسک	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	-۱/۰۵۷	۰/۲۹۴۷
ناظر ارشد ریسک	۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	۱/۰۸۶	۰/۲۸۱۷
استقلال ناظر ارشد ریسک	-۰/۰۱۴	۰/۰۰۷	-۲/۰۵۷	۰/۰۴۴۳
سهامدارن نهادی	-۰/۰۴۱	۰/۰۱۷	-۲/۳۸۱	۰/۰۲۰۷
تمرکز مالکیت	-۰/۰۰۴	۰/۰۲۳	-۰/۲۰۵	۰/۸۳۷۸
اندازه بانک	۰/۰۰۹	۰/۰۰۳	۲/۴۹۸	۰/۰۱۵۴
نسبت سپرده	۰/۰۵۷	۰/۰۰۶	۹/۴۲۳	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین تعدیل شده			۰/۸۱	
آماره دوربین واتسون			۱/۶۱	
ProbF-statistic			۰/۰۰۰۰۰۰	

منبع: داده‌های تحقیق

جدول ۵- نتایج نهایی حاصل از تخمین مدل اول پژوهش (ریسک ورشکستگی)

$$RISK_{i,t}(BRISK) = \alpha_0 + \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_2 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

سطح معناداری	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	متغیرها
۰/۰۷۳۶	۱/۸۲۳	۱۳۲/۵۱۶	۲۴۱/۶۵۵	ثابت رگرسیون
۰/۵۰۱۶	-۰/۶۷۶	۵۵/۷۷۴	-۳۷/۷۲۷	کمیته ریسک
۰/۸۱۱۴	۰/۲۳۹	۱۰/۱۵۶	۲/۴۳۵	اندازه کمیته ریسک
۰/۰۰۸۸	-۲/۷۱۶	۲/۷۴۰	-۷/۴۴۵	جلسات کمیته ریسک
۰/۵۰۲۳	۰/۶۷۵	۲۶/۰۲۰	۱۷/۵۶۹	ناظر ارشد ریسک
۰/۴۵۸۸	-۰/۷۴۵	۱۳/۶۸۷	-۱۰/۲۱۰	استقلال ناظر ارشد ریسک
۰/۰۰۰۰	۵/۳۱۹	۵۰/۶۴۶	۲۶۹/۴۳۸	سهامدارن نهادی
۰/۰۰۰۰	-۵/۹۴۳	۵۱/۱۲۵	-۳۰۳/۸۵۵	تمرکز مالکیت
۰/۰۹۷۵	-۱/۶۸۵	۱۴/۳۳۸	-۲۴/۱۶۰	اندازه بانک
۰/۰۴۷۸	-۲/۰۲۳	۱/۳۵۸	-۲/۷۵۰	نسبت سپرده
	۰/۶۲			ضریب تعیین تعدیل شده
	۲/۰۳			آماره دوربین واتسون
	۰/۰۰۰۰۰۰			ProbF-statistic

منبع: داده‌های تحقیق

جدول ۶- نتایج نهایی حاصل از تخمین مدل دوم پژوهش

$$+ \alpha_1 RC_{i,t} + \alpha_2 RC\_SIZE_{i,t} + \alpha_2 RC\_Meetings_{i,t} + \alpha_4 CRO_{i,t} + \alpha_5 CRO\_Ind_{i,t} + Tbins Q_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_6 Controls_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

سطح معناداری	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	متغیرها
۰/۴۱۴۸	۰/۸۲۲	۳/۲۰۵	۲/۶۳۵	ثابت رگرسیون
۰/۰۲۵۲	-۲/۳۰۵	۰/۸۳۱	-۱/۹۱۷	کمیته ریسک
۰/۰۱۶۴	۲/۴۸۲	۰/۱۴۲	۰/۳۵۳	اندازه کمیته ریسک
۰/۸۹۱۳	-۰/۱۳۷	۰/۰۸۶	-۰/۰۱۱	تعداد جلسات کمیته ریسک
۰/۸۴۷۲	-۰/۱۹۳	۰/۲۰۷	-۰/۰۴۰	ناظر ارشد ریسک

۰/۲۱۷۳	۱/۲۴۹	۰/۱۸۶	۰/۲۳۳	استقلال ناظر ارشد ریسک
۰/۱۰۱۶	۱/۶۶۷	۰/۹۹۲	۱/۶۵۵	سهامدارن نهادی
۰/۸۶۴۳	۰/۱۷۱	۰/۷۲۱	۰/۱۲۳	تمرکز مالکیت
۰/۳۳۸۱	-۰/۹۶۶	۰/۳۱۱	-۰/۳۰۰	اندازه بانک
۰/۰۰۰۱	-۴/۳۹۰	۰/۰۳۱	-۰/۱۳۹	نسبت سپرده
۰/۶۶				ضریب تعیین تعدیل شده
۱/۷۷				آماره دوربین واتسون
۰/۰۰۰۰۰۰				ProbF-statistic

منبع: داده‌های تحقیق

با توجه به نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق، از بین چهار شاخص ریسک بانک‌ها، صرفاً بین وجود کمیته ریسک و ریسک عملیاتی بانک‌ها رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. در تفسیر این رابطه می‌توان این‌گونه بیان نمود در بانک‌هایی که دارای کمیته ریسک می‌باشند، احتمال بالا بودن ریسک عملیاتی کمتر است. بدین معنی که وجود کمیته ریسک می‌تواند نقش بسزایی در نظارت و کنترل ریسک عملیاتی بانک‌ها داشته و در نهایت موجب کاهش این ریسک برای بانک‌ها گردد.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه دوم تحقیق، مشخص گردید که بین اندازه کمیته ریسک و ریسک عملیاتی بانک‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد اما بین اندازه کمیته ریسک و ریسک‌های اعتباری، نقدینگی و ورشکستگی رابطه معناداری وجود ندارد. در این زمینه اندازه کمیته ریسک، نشان‌دهنده تجربه و دیدگاه‌های چندگانه است. بر این اساس، اگر کمیته ریسک بزرگ باشد، مشارکت بسیاری از افراد در فرایند تصمیم‌گیری با افزایش کنترل و نظارت همراه خواهد بود و اثربخشی فرایند تصمیم‌گیری را افزایش خواهد داد. این قابل‌درک است که بانک‌ها از ساختار کمیته ریسک در مقیاس بزرگ تحت تأثیر قرار می‌گیرند و با افزایش در مقیاس کمیته ریسک می‌توانند به ریسک کمتری برسند. در این زمینه انتظار بر این بود که ویژگی مزبور تأثیر منفی بر ریسک بانک‌ها داشته باشد. یکی از دلایلی که در تفسیر این نتیجه می‌توان بیان نمود، ممکن است نوپا بودن تشکیل کمیته ریسک در بانک‌های کشور باشد که این امر موجب شده است اعضای کمیته ریسک هنوز با مسئولیت‌ها و وظایف خود در پایش ریسک به‌صورت صحیح عمل ننمایند. این یافته‌ها مطابق نتایج به‌دست‌آمده از تحقیقات جعفری خوشه مهر و نادمی (۱۳۹۹)، سوئیژر و ساهوت (۲۰۱۵) و مینتئون و همکاران (۲۰۱۴) است.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه سوم تحقیق بین تعداد جلسات کمیته ریسک و ریسک‌های اعتباری و ریسک ورشکستگی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد اما بین تعداد جلسات کمیته

ریسک و ریسک‌های نقدینگی و عملیاتی رابطه معناداری وجود ندارد. در این زمینه می‌توان این‌گونه استدلال نمود که افزایش تعداد جلسات برگزارشده کمیته ریسک، موجب افزایش تبادل دانش مالی و ریسک اعضا و عملکرد بانک‌ها و کاهش مطالبات معوق و خطر ورشکستگی بانک‌ها شود. لازم به توضیح است که این نتایج با یافته‌های میری قهدریجانی و اربابیان (۱۳۹۷) مطابقت دارد.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه چهارم تحقیق بین وجود ناظر ارشد ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها ارتباط معناداری وجود ندارد صرف حضور ناظر ارشد ریسک، بر ریسک‌های اعتباری، نقدینگی، عملیاتی و ورشکستگی بانک‌ها تأثیری ندارد. درواقع نتایج این فرضیه نشان داد حضور ناظر ارشد در مدیریت ریسک و شناسایی سطح قابل قبول ریسک خاص شرکت‌ها دارای ضعف‌های اساسی است که ممکن است دلیل آن از ریسک‌های دیگری سرچشمه گیرد.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم پژوهش، بین استقلال ناظر ارشد ریسک و ریسک‌های اعتباری و عملیاتی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد؛ اما بین متغیر استقلال ناظر ارشد ریسک و متغیرهای ریسک نقدینگی و ریسک ورشکستگی رابطه معناداری وجود ندارد. یکی از عوامل اصلی مؤثر بر ارشد ناظر ریسک، استقلال آن است. در این زمینه استقلال ناظر ارشد ریسک موجب می‌شود تا عموماً بانک‌ها سطحی از ریسک را انتخاب نمایند که ضمن توجه به کنترل زیان احتمالی بانک، رشد و بازده بالاتری را برای آن‌ها ایجاد نماید؛ بر این اساس، استقلال ناظر ارشد ریسک، بر کاهش ریسک‌پذیری بانک‌ها تأثیر بسزایی دارد. نتایج این تحقیق با یافته‌های مشیری و عزیزی (۱۳۹۸) همخوانی دارد.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه ششم پژوهش بین وجود کمیته ریسک و عملکرد بانک‌ها رابطه معکوس و معنادار و بین اندازه کمیته ریسک و عملکرد بانک‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد؛ اما بین متغیرهای تعداد جلسات کمیته ریسک، وجود ناظر ارشد ریسک و استقلال ناظر ارشد ریسک با عملکرد بانک‌ها رابطه معناداری وجود ندارد. در رابطه با ارتباط منفی بین وجود کمیته ریسک و عملکرد بانک‌ها که برخلاف انتظار است می‌توان این‌گونه بیان نمود که وجود کمیته ریسک موجب کاهش انعطاف‌پذیری مدیران و افزایش روحیه محافظه‌کاری آنان شده که درنهایت اثر منفی بر عملکرد بانک‌ها خواهد داشت. از طرف دیگر افزایش اندازه کمیته ریسک، سیستم کنترل قوی‌تر و تعادل بهتری را ایجاد نموده و موجب بهبود عملکرد بانک‌ها می‌شود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش ابید و همکاران (۲۰۲۱) مطابقت دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یک سیستم بانکی سالم و سودآور به گونه بهتری می‌تواند در مقابل شوک‌های اقتصادی مقاومت کرده و نقش پررنگ‌تری در پایداری و ثبات سیستم مالی ایفا نماید. بر این اساس هدف پژوهش حاضر، ارتباط بین مکانیسم‌های حاکمیت ریسک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش حاکی از آن است که بین وجود کمیته ریسک و ریسک عملیاتی بانک‌ها رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بین اندازه کمیته ریسک و ریسک عملیاتی بانک‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد اما بین اندازه کمیته ریسک و ریسک‌های اعتباری، نقدینگی و ورشکستگی رابطه معناداری وجود ندارد. بین تعداد جلسات کمیته ریسک و ریسک‌های اعتباری و ریسک ورشکستگی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد اما بین تعداد جلسات کمیته ریسک و ریسک‌های نقدینگی و عملیاتی رابطه معناداری وجود ندارد. بین وجود ناظر ارشد ریسک در بانک و رفتار ریسک‌پذیری بانک‌ها ارتباط معناداری وجود ندارد. بین استقلال ناظر ارشد ریسک و ریسک‌های اعتباری و عملیاتی، رابطه معکوس و معناداری وجود دارد؛ اما بین متغیر استقلال ناظر ارشد ریسک و متغیرهای ریسک نقدینگی و ریسک ورشکستگی رابطه معناداری وجود ندارد. بین استقلال ناظر ارشد ریسک و ریسک‌های اعتباری و عملیاتی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد؛ اما بین متغیر استقلال ناظر ارشد ریسک و متغیرهای ریسک نقدینگی و ریسک ورشکستگی رابطه معکوس و معنادار و بین اندازه کمیته ریسک و عملکرد بانک‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد؛ اما بین متغیرهای تعداد جلسات کمیته ریسک، وجود ناظر ارشد ریسک و استقلال ناظر ارشد ریسک با عملکرد بانک‌ها رابطه معناداری وجود ندارد.

بر اساس مطالعات انجام‌شده و نتایج حاصل از این تحقیق، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- با توجه به نتایج به‌دست‌آمده مبنی بر ارتباط معکوس و معنی‌دار بین وجود کمیته ریسک و ریسک عملیاتی و ارتباط مستقیم و معنی‌دار اندازه کمیته ریسک و ریسک عملیاتی، پیشنهاد می‌شود تا حتماً در بانک‌ها از کمیته ریسک استفاده گردد اما تعداد اعضای کمیته ریسک به‌گونه‌ای تعیین شود تا از انجام وظایف مختلف اطمینان حاصل شود و ریسک‌پذیری در حد معقول باشد و به‌تبع آن، عملکرد بانک‌ها بهبود یابد.
- با توجه به نتایج به‌دست‌آمده مبنی بر ارتباط معکوس و معنی‌دار تعداد جلسات کمیته ریسک و ریسک‌های اعتباری و ریسک ورشکستگی، پیشنهاد می‌گردد که حتی‌الامکان در طی سال تعداد جلسات کمیته ریسک بیشتری انجام گیرد تا بدین طریق بتوان با اتخاذ تصمیمات و ارائه راهکارهای مناسب، زمینه را جهت کاهش ریسک در سطح بهینه، مهیا سازند.

– با توجه به نتایج به دست آمده مبنی بر ارتباط معکوس و معنی‌دار بین استقلال ناظر ارشد ریسک و ریسک‌های اعتباری و عملیاتی، پیشنهاد می‌شود تا در بین اعضای کمیته ریسک حتماً عضو ناظر بر ریسک از سطح استقلال لازم برخوردار باشد تا بتواند فرایند نظارت و کنترل را بدون دخالت سایر اعضا و ارگان‌ها به نحو احسن انجام دهد.

منابع

۱. دهقان دهنوی، محمدعلی، محرم اوغلو، اویس و بائی، محیا. (۱۳۹۶). عوامل تعیین‌کننده ریسک‌پذیری بانک‌ها در ایران با تأکید بر ساختار مالکیت. تحقیقات مالی، دوره ۱۹، شماره ۱، ص ۶۱-۸۰.
۲. سودانی، احمد. (۱۳۹۶). رتبه‌بندی بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی بر مبنای شاخص‌های بین‌المللی کملز، فصلنامه پژوهش‌های پولی و بانکی، ۱۰(۳۱)، ۱۷۱-۱۴۱.
۳. صفی‌خانی، فهیمه. محمدخان لو، المیرا، ملک محمد، بهبود. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر ریسک سقوط قیمت سهام. فصلنامه مطالعات کمی در مدیریت، دوره ۱۳، شماره ۵۰، ص ۲۸-۵.
۴. عباسیان، محسن. (۱۴۰۰). ابهامات کیوتو بین در ارزیابی عملکرد، فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۴۲، ص ۶۰-۵۱.
۵. فتاحی، یاسین. کردستانی، غلامرضا. راستگویان، حسین. چسبندگی هزینه و ریسک اعتباری بانک‌ها. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی. ۱۳۹۹؛ ۹(۳۱): ۹۹-۱۱۵.
۶. ماشینی، رضا. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی و ریسک‌پذیری بر خلق ارزش شرکت. نهمین کنفرانس بین‌المللی علوم مدیریت و حسابداری.
۷. مران جوری، مهدی. (۱۴۰۰). اثر تعدیل‌کنندگی نظام راهبری بر رابطه بین ریسک نقدینگی و اعتباری با عملکرد بانک‌ها. مطالعات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۰، شماره ۴۰، ص ۱۱۲-۹۷.
۸. میری قهدریجانی، نازنین. اربابیان، علی‌اکبر. (۱۳۹۷). تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر گزارشگری ریسک. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۱۰، شماره ۴۰، ص ۱۳۶-۱۱۱.
۹. هاشمیان، مهدی. رمضان احمدی، محمد. نصیری، سعید، جر جر زاده، علیرضا. بررسی تأثیر اعتماد بیش‌ازحد مدیرعامل بر ریسک‌پذیری بانک‌ها با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم‌یافته (GMM). نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی. ۱۴۰۰؛ ۱۰(۳۴): ۵۷-۸۴.

10. Abdelbadie, R. A. & Salama, A. (2019). Corporate governance and financial stability in US banks: do indirect interlocks matter? *Journal of Business Research*, 104, 85-105.
11. Abid, A. Gull, A. A. Hussain, N. & Nguyen, D. K. (2021). Risk governance and bank risk-taking behavior: Evidence from Asian banks. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 75, 101466.
12. Addo, K. A. Hussain, N. & Iqbal, J. (2021). Corporate governance and banking systemic risk: a test of the bundling hypothesis. *Journal of International Money and Finance*, 115, 102327.
13. Aebi, V. Sabato, G. & Schmid, M. (2012). Risk management, corporate governance, and bank performance in the financial crisis. *Journal of Banking & Finance*, 36(12), 3213-3226.
14. Aljughaiman, A.A. Salama, A. 2019. Do banks effectively manage their risks? The role of risk governance in the MENA region. *J. Account. Public Policy* 38 (5), 106680. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2019.106680>.
15. Adams, R.B. & Ferreira, D. (2007). A theory of friendly boards. *Journal of Finance* 62(1), 217-250.
16. Ames, D. A. Hines, C. S. & Sankara, J. (2018). Board risk committees: Insurer financial strength ratings and performance. *Journal of Accounting and Public Policy*, 37(2), 130-145.
17. Anderson, R. C. Mansi, S. A. & Reeb, D. M. (2004). Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt. *Journal of accounting and economics*, 37(3), 315-342.
18. Brancato, C. Tonello, M. Hexter, E. & Newman, K. R. (2006). The role of US corporate boards in enterprise risk management. The conference board research report no. R-1390-06-RR.
19. Battaglia, F. & Gallo, A. (2015). Risk governance and Asian bank performance: An empirical investigation over the financial crisis. *Emerging Markets Review*, 25, 53-68.
20. Berger, A. N. Kick, T. & Schaeck, K. (2014). Executive board composition and bank risk taking. *Journal of Corporate Finance*, 28, 48-65.
21. Brunnermeier, M. K. (2009). Deciphering the liquidity and credit crunch 2007-2008. *Journal of Economic Perspectives*, 23(1), 77-100.
22. Cerasi, V. Deininger, S. M. Gambacorta, L. & Oliviero, T. (2020). How post-crisis regulation has affected bank CEO compensation. *Journal of International Money and Finance*, 104, 102153.

23. Cornett, M. M. Guo, L. Khaksari, S. & Tehranian, H. (2010). The impact of state ownership on performance differences in privately-owned versus state-owned banks: An international comparison. *Journal of Financial Intermediation*, 19(1), 74-94.
24. Duqi, A. & Al-Tamimi, H. A. H. (2018). The impact of owner's identity on banks' capital adequacy and liquidity risk. *Emerging Markets Finance and Trade*, 54(2), 468-488.
25. Ellul, A. & Yerramilli, V. (2013). Stronger risk controls, lower risk: Evidence from US bank holding companies. *The Journal of Finance*, 68(5), 1757-1803.
26. Hines, C. S. Masli, A. Mauldin, E. G. & Peters, G. F. (2015). Board risk committees and audit pricing. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 34(4), 59-84.
27. Hines, C. S. & Peters, G. F. (2015). Voluntary risk management committee formation: Determinants and short-term outcomes. *Journal of Accounting and Public Policy*, 34(3), 267-290.
28. Hussain, N. Rigoni, U. & Orij, R. P. (2018). Corporate governance and sustainability performance: Analysis of triple bottom line performance. *Journal of Business Ethics*, 149, 411-432.
29. Khamees, Basheer Ahmad. 2023. Information Technology Governance and Bank Performance: A Situational Approach. *International Journal of Financial Studies* 1-44. <https://doi.org/10.3390/ijfs11010044>.
30. Koirala, S. Marshall, A. Neupane, S. & Thapa, C. (2020). Corporate governance reform and risk-taking: Evidence from a quasi-natural experiment in an emerging market. *Journal of Corporate Finance*, 61, 101396.
31. Laeven, L. Levine, R. 2009. Bank governance, regulation and risk taking. *J. Financ. Econ.* 93 (2), 259-275.
32. Lee, A. X. & Hooy, C. W. (2020). Banks' risk-taking and state ownership: Evidence from Asian emerging markets. *Malaysian Journal of Economic Studies*, 57(1), 59-80.
33. Liebenberg, A. P. & Hoyt, R. E. (2003). The determinants of enterprise risk management: Evidence from the appointment of chief risk officers. *Risk Management and Insurance Review*, 6(1), 37-52.

34. Magee, S. Schilling, C. & Sheedy, E. (2019). Risk governance in the insurance sector—determinants and consequences in an international sample. *Journal of Risk and Insurance*, 86(2), 381-413.
35. Mollah, S. Hassan, M. K. Al Farooque, O. & Mobarek, A. (2017). The governance, risk-taking, and performance of Islamic banks. *Journal of Financial Services Research*, 51, 195-219.
36. Mongiardino, A. & Plath, C. (2010). Risk governance at large banks: have any lessons been learned? *Journal of Risk Management in Financial Institutions*, 3(2), 116-123.
37. Muller, Sherma, and Karen Watkins-Fassler. 2021. Board composition and bank performance in a small island developing state: The case of Curacao. *Estudios Gerenciales* 37: 590–600.
38. Protiviti. (2011). Should the board have a separate risk committee? Board Perspectives: Risk oversight.
39. Otero-González, L. Rodríguez-Gil, L. I. Vivel-Búa, M. & Tamayo-Herrera, A. (2022). Family Ownership, Corporate Governance and Risk-Taking. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(3), 110.
40. Safiullah, M. & Shamsuddin, A. (2019). Risk-adjusted efficiency and corporate governance: Evidence from Islamic and conventional banks. *Journal of Corporate Finance*, 55, 105-140.
41. Samet, A. Boubakri, N. Boubaker, S. 2018. Does public–private status affect bank risk taking? Worldwide evidence. *J. Int. Finan. Markets Institutions Money* 53, 287–306.
42. Srivastav, A. & Hagendorff, J. (2016). Corporate governance and bank risk-taking. *Corporate Governance: An International Review*, 24(3), 334-345.
43. Sun, J. & Liu, G. (2014). Audit committees' oversight of bank risk-taking. *Journal of Banking & Finance*, 40, 376-387.
44. Tao, N. B. & Hutchinson, M. (2013). Corporate governance and risk management: The role of risk management and compensation committees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 9(1), 83-99.
45. Xu, N. Lv, W. & Wang, J. (2023). The Impact of Board Governance on Firm Risk among China's A-Share Market-Listed Companies from 2010 to 2019. *Sustainability*, 15(5), 4067.

